

ЛИНГВОКУЛТУРОЛОГИЧЕН АНАЛИЗ НА СЕМАНТИКАТА НА ЦВЕТОВЕТЕ БЯЛО, ЧЕРНО И ЧЕРВЕНО В БЪЛГАРСКИЯ И КИТАЙСКИЯ ЕЗИК

Теодора Стоянова
Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“

LINGUO-CULTURAL ANALYSIS OF THE SEMANTICS OF THE COLORS WHITE, RED AND BLACK IN BULGARIAN AND CHINESE

Teodora Stoyanova
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

The main goal of the study is to establish the differences and similarities in how the colors white, black and red are perceived in the two languages and cultures. For this purpose, the paper sets several tasks: to apply etymological and semantic analysis to 24 phraseological combinations; to analyze the use of the specified colors from a linguo-cultural perspective; to examine color semantics based on folk symbolism and psychology in the two cultures. The study consists of three parts: Chapter one “Theory”, which introduces the concept of “phraseology” in Bulgarian and Chinese linguistics. Chapter two “Cultural semiotic analysis of the colors white, black and red in Bulgarian and Chinese culture”, which presents an analysis the mentioned of colors with examples from the two nations’ folklore and mythology. Chapter three “Analysis of phraseological units”, which analyzes 24 phraseological combinations from Bulgarian and Chinese.

Keywords: white, black, red, Bulgarian language, Chinese language

На пръв поглед намирането на пресечни точки между България и Китай в културен, социален и езиковедски аспект изглежда невъзможно. При задълбочен и целенасочен анализ обаче могат да бъдат установени множество паралели. Един от тях е семантиката на цветовете в културното им измерение, по-конкретно на цветовете бяло, черно и червено. В настоящия текст ще разгледаме и сравним примери за тяхната употреба в рамките на фолклора, обредността и фразеологичния фонд на двете култури.

1. Понятието *фразеологизъм* в българското езикознание

Терминът *фразеологизъм* често е обект на спорове сред езиковедите, тъй като съществуват различни становища за неговата същност.

В рамките на изследването ще използваме понятията *фразеологизъм*, *фразеологично съчетание*, *фразеологична единица* и *устойчив израз* като синонимни в най-широк смисъл, като ще се придържаме към определението, предложено от В. Зидарова в „Лексикология на съвременния български език“ (Зидарова/Zidarova 2009: 267 – 277), както и към класификацията на китайските фразеологизми на Ма Гуофан, разглеждана и анализирана подробно в „Лингвокултурологичен потенциал на митонимите в руския и китайския език“ от Е. Миланова (Миланова/Milanova 2024: 173 – 147).

В българското езикознание словосъчетанието представлява съвкупност от поне две пълнозначни думи, между които има определена синтактична връзка. Видът на съотношението между лексемите обособява два вида словосъчетания – свободни и устойчиви.

В. Зидарова отбелязва, че „[у]стойчивите словосъчетания се отличават с устойчива, възпроизвеждаща се и повтаряща се във всеки речев акт синтактична връзка“ (Зидарова/Zidarova 2009: 268). Те се възпроизвеждат в готов вид, защото са част от езиковия ресурс на определен народ. Лексикалният им състав е относително постоянен и не може да се променя. Устойчивите словосъчетания изграждат фразеологичния фонд, а тяхната семантична особеност се състои в това, че „една или всички лексикални единици са образно преосмислени. Това поражда характерната за тях експресивност“ (Зидарова/Zidarova 2009: 269).

За целите на настоящото проучване към фразеологичните единици ще отнасяме идиоми, поговорки, алегорични изрази и устойчиви фрази.

2. Понятието *фразеологизъм* в китайското езикознание

В китайското езикознание понятието *фразеологизъм* (熟语 – shúyǔ), в същността си е до голяма степен идентично със съдържанието на термина в българската наука. Водещите разлики са две. Първата се изразява в структурата на фразеологичните единици в китайския език. Докато в българския език структурата им е стриктно обособена и не може да се променя, то в китайския това правило не е задължително. Позицията на лексемите в устойчивото съчетание може да бъде разменяна по желание на говорещия, без това да променя семантиката (например: 鬼功神力 guǐ gōng shén lì / 神功鬼力 shén gōng guǐ lì – за хора с нечовешка сила, букв. ‘демонски умения, сила на дух’/‘умения на дух, демонска сила’). Втората разлика е свързана с наличието на характерните само за китайския език *чъню* (четирийероглифни фразеологични единици, построени по нормите на древнокитайския език и етимологично свър-

зани с древни текстове) и *сиехоу* – „недомлъвки“, които представляват недоизказан вариант на *чъню*, за продължението на който адресатът трябва да се досети. Използването им в комуникативния акт бележи известна елитарност на говорещите. Тези категории присъстват и в двете основни типологични класификации на китайския фразеологичен фонд, предложени от Ма Гуофан (马国凡 – Mǎ Guó fán) и Сун Уейджан (孙维张 – Sūn Wéi zhāng). В двете класификации се срещат още категориите *йеню* (пословици в терминологията на Ма Гуофан и пословици и поговорки в терминологията на Сун Уейджан); *сую* (поговорки в терминологията на Ма Гуофан); *гуанюню* (обичайни устойчиви изрази в терминологията и на двамата фразеолози) и *гъйен* (афоризми в терминологията на Сун Уейджан).

3. Културно-семиотичен анализ на цветовете бяло, черно и червено в българската и китайската култура

3.1. Черно

Според българските културни представи черният цвят е носител на отрицателна конотация. Най-често той е свързан с траура, смъртта, нещастieto и злите сили, а неговата символика намира употреба във фолклора и езика, за да подсили емоционалната наситеност.

В българския фолклор митологичните същества, олицетворяващи злото, имат тъмна цвятова характеристика. За тях е свойствена появата през късните часове на денонощието. Значими фолклорни образи и митологични същества, в чийто архетип присъства черното като носител на негативен оценъчен характер, са: *лошият цар* – черноглав; *ламята*, *халата и черната чума* – свързани с черния цвят и откъдното; *черният овен* – портал към долната земя; *черната вода* – наказание за черното момиче; *черен гарван* – в българската народна песен идването му е знак за приближаваща смърт на юнака; *черна чума*, *черна мория*, *черна болест* – вид наименования на смъртоносните болести; *вампирът* „обикновено се явява във форма на черна сянка“ (Петканова/Petkanova 1983: 9 – 11).

Вълшебната приказка „Златното момиче“ (Читанка/Chitanka (a), <http://www.chitanka.com>) представя паралела между доброто и злото в образите на двете девойки чрез семантиката на цветовете. Изгоненото дете е олицетворение на милосърдието и добротата, затова неговото възнаграждение е красота и богатство, получени чрез потапянето му в златните води на реката. От друга страна, дъщерята на мащехата въплъщава егоцентричност и алчност. Заради лошата си постъпка момичето получава сандък, пълен със змии, а то самото става „черно като дявол“.

Друг пример за появата на черния цвят в българските народни приказки откриваме в „Тримата братя и златната ябълка“ (Читанка/Chitanka (b), [http](http://)). В нея образите на черния и белия овен са представени като портали към две измерения. Ако героят падне върху бялото животно, то ще го отведе обратно на горната земя, която е олицетворение на сигурността и познатото. От друга страна, ако се озове върху черния овен, той ще го отведе на долната земя – пространство на непознатото и опасното.

Необходимо е да споменем и парадокса, свързан с възприятието на черното в българските митологични образи и неговата употреба в описанието на външните качества на фолклорните герои. Според Д. Петканова народният певец изгражда представата за красотата и грозотата на човешкото лице чрез цветовете. Негативната семантика на черния цвят, употребен в описанието на вида на фолклорния герой, се фиксира само върху цвета на кожата и върху излъчването и не включва отделните части на лицето. Красивата жена е бяла, черноока и русокоса, с черни „гайтанови“ вежди, а грозната – черна. В статията си „За цветовете в българската народна песен“ Д. Петканова отбелязва: „[н]ародният творец не смята светлите очи за грозни, те не го отблъскват, но традицията е наложила мнението, че черните очи са най-хубави“ (Петканова/Petkanova 1983: 12). Причината за разминаването на конотацията на черното в контекста на портретната характеристика на фолклорния герой се дължи на географското ни местоположение – балканските народи се различават от останалите с „бялото лице“ (Петканова/Petkanova 1983: 13), а контрастът се явява „понятие за хубавото“ (Петканова/Petkanova, цит. съч.: 13). Чрез устната традиция това противопоставяне „се утвърждава като начин на изображение и се превръща в поетически канон“ (Петканова/Petkanova, пак там).

В китайската култура черният цвят също притежава отрицателна конотация. Неговото споменаване поражда асоциации с непознатото, митичното и злото (Ray/Рей 2025, [http](http://)). За пример ще разгледаме философското направление Ин и Ян (阴阳 – yīn yáng).

Според древните китайски философи двете енергии Ин и Ян взаимодействат помежду си и пораждат всички неща. В „Трактат на Жълтия император за вътрешния свят“/„Су Уън“ се споменава: „Когато небето и земята са в хармония, всички неща се раждат, а когато Ин и Ян се свържат – започват промените“¹ (素问/Su Wen/Су Уън, [http](http://)).

¹ Преводите от китайски език са мои – Т. С.

Ин е женската, пасивната енергия. Тя представлява черното полукълбо на сферата, докато мъжката енергия Ян, която е активната сила, символизира доброто и се асоциира с бялото полукълбо.

Водещи измерения, които се противопоставят в Ин и Ян философията, са: *небе – земя; слънце – луна; ден – нощ; мъж – жена; горе – долу.*

3.2. Бяло

В българската култура белият цвят най-общо има положителна конотация. Неговата употреба се среща често в портретирането на фолклорни персонажи, както и в описанието на облеклото. В творчеството на Йордан Йовков белият цвят символизира надеждата, а за пример ще разгледаме произведението „По жицата“ (ЙЙ/УУ). Бялата лястовица в разказа символизира чистотата, невинността и крехката надежда, с която родителите търсят спасение за детето си. Образът на птицата се явява не само последна надежда, но и връзка между човешките страдания и възможността за чудо.

Като паралел между семантиката на бялото в българската и китайската култура можем да разгледаме присъствието на цвета в българския предпогребален ритуал, описан подробно в статията на З. Дечев „Ризата и смъртта“ (Дечев/Dechev 2025).

За фолклорния човек „[и]змиването и стъкмяването в чиста дреха (бяла риза) са действия, присъщи за живите и задължителни за мъртвите“ (Дечев/Dechev 2025: 180). В случая белият цвят на дрехата, носена от „пътника“, има положителна конотация, като се асоциира с мир, чистота и със спокойствието на душата на покойника.

В китайската култура белият цвят е със сходна семантика. Той представлява съществена част от погребалните обреди. Символното му значение е загатнато в китайската дума, означаваща погребение – 百事(bǎi shì). Нека разгледаме отделните части на лексемата: 白 (bǎi) означава ‘бяло’, а 事 (shì) – ‘събитие’. Съответно антипод на бялото или белите събития е червеното – червените, или щастливите събития. В китайската погребална традиция е прието тялото на починалия да бъде преоблечено в бели дрехи. Поверията строго забраняват носенето на дрехи, различни от бели, за членовете на семейството по време на погребението и за известен период след него. Въпреки че в китайската култура бялото се възприема като цвят на смъртта, неговата семантика не е равнозначна на траур. Правилно е твърдението, че китайците скърбят за покойния, но тяхното отношение към смъртта е по-специфично. Смъртта (респективно белият цвят) се свързва с мир и приемственост, тъй като тя представлява естествен завършек на живота.

3.3. Червено

В българския фолклор червеният цвят символизира кръвта, огъня и живота. Според предците ни червеният цвят предпазва от злите сили, магии и уроки. На базата на това поверие всяка година на 1 март българите отбелязват празника Баба Марта, като той се характеризира с разменянето на мартеници за здраве. Червеното се свързва при мъжете със силата, а при жените – с жизнеността. Поради тази причина в миналото е било прието при встъпване в брак жената да носи червено було. В книгата си „Българската фолклорна сватба“ Р. Иванова упоменава, че лицето на невестата се прикрива с тъкана червена материя, която го прави „невидимо“ за околните (Иванова/Ivanova 1984: 96). Прибулването на жената бележи момента, в който тя се превръща в невеста.

За древните китайци червеното е символ на огъня и се асоциира с просперитет и щастие (Ray/Рей 2025, <http>). Цветът присъства в празнични обреди като сватбени церемонии и честванията на лунната Нова година, като същността на празника е тясно преплетена с легендата за свирепия звяр Ниен (年 Nián).

Съществуват различни версии на легендата, но ние ще се придържаме към тази, публикувана през 1937 г. и разказана в китайската онлайн енциклопедия Байду Байкъ (Baidu Baike). Според мита ежегодно в навечерието на китайската Нова година звяр на име Ниен опустошава домовете на селяните. Терорът му над жителите на селището продължава до появата на старец, който успява да го прогони. Залепяйки червена хартия на прага на всяка къща, старецът заслепява чудовището, а шумът от пукащото в огъня дърво го плаши и то побягва (Baidu 百科/Baidu Baike/Байду Байкъ, <http>). Оттогава насам е запазена традицията по време на празненствата за китайската Нова година хората да украсяват домовете си с червени декорации за защита, да палят фойерверки и да празнуват шумно, за да прогонят злите чудовища. Важно е да уточним, че на китайски език думата за година е 年 (nián), но лексемата съществува отпреди да бъдат известни данни за легендата, следователно не можем да твърдим, че има смислова или етимологична връзка между лексемата и чудовището.

В следващото изложение ще съсредоточим вниманието си върху конкретни фразеологични единици в двата сравнявани езика, в които присъстват хроматичните елементи *черно*, *бяло* и *червено*.

I. Фразеологични съчетания с компонент *черно/黑色* – *hēi sè*

A) В българския език²:

Родил съм се на черен петък намира употреба при описанието на изключително нещастен човек, който от началото на живота си се сблъсква с неуспехи и не може да промени своя късмет.

Черен си ми пред очите изразява вътрешното чувство за дълбока ненавист към определен човек, която може да бъде мотивирана от неговото държание или действие към говорещия.

Черна овца се използва, за да се назове определена личност, която или носи много лоши качества, или несправедливо е отритната от обществото поради създадено негативно мнение за нея.

Черното правя бяло е устойчив израз, чрез който се назовава съзнателното твърдение, че нещо, което очевидно е лошо и грешно, всъщност е правилно. При сравнителен анализ откриваме, че в китайския език съществува фразеологизъм със същото значение: 颠倒黑白 *diān dǎo hēi bái* – ‘умишлено изкривяване на фактите’ (букв. ‘преобръщане на черното и бялото’).

Б) В китайския език³:

黑云压城城欲摧 *hēi yún yā chéng chéng yù cuī* – букв. ‘черни облаци натискат крепостта, която сякаш ще се срине’. Фразеологизмът се употребява при конфликтни моменти или изключително напрегната ситуация. С подобно значение в българския език се използва изразът *затишие пред буря*.

黑眼定心 *hēi yǎn dìng xīn* – букв. ‘черни очи, спокойно сърце’. Преносно изразът означава да се ядосаш или разстроиш, след като видиш нещо неприятно или несправедливо.

黑天摸地 *hēi tiān mō dì* – букв. ‘черно небе, опипвам земята’. Словосъчетанието описва ситуации, в които човек се намира в непрогледна

² Всички фразеологични единици на български език са ексцерпирани от *Фразеологичен речник на българския език – том I – А – Н* (Анкова-Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова/ Ankova-Nicheva, Spasova-Mihaylova, Cholakova 1974), както и *Фразеологичен речник на българския език – том II – О – Я* (Анкова-Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова/ Ankova-Nicheva, Spasova-Mihaylova, Cholakova 1975). Фразеологичните единици на китайски език са ексцерпирани от *Фразеологичния речник на Уан Ю* (王玉/Wang Yu/Уан Ю 2012).

³ В китайския език има две думи за черно – 黑 (*hēi*) и 皂 (*zào*). 皂 *zào* се използва сравнително рядко, най-вече във фразеологични единици, където като компоненти участват черно и бяло. По тази причина при анализа на семантиката на черния цвят ще разгледаме примери само с компонент 黑 *hēi*.

тъмнина, и за да намери изход, трябва да се движи на сляпо. Използва се в моменти на несигурност или безизходица.

黑言诳语 hēi yán kuáng yǔ – букв. ‘черни думи, измамни изказвания’. Използва се при определянето на конкретна информация като лъжа, небивалица или абсурдно твърдение, което не отговаря на реалността.

II. Фразеологични единици с компонент *бяло*/白色 – bái sè

A) В българския език:

Бели пари за черни дни означава натрупването на средства с честен труд за хипотетичен предстоящ тежък период в нечий живот.

Бяла врана символизира нещо особено и рядко срещано. Използва се в ситуации, в които е споменато някакво изключение, нещо чудновато и необикновено.

Бежанова майка бяло носи, а Стоянова – черно се използва, за да подчертае, че остава жив този, който с бягство търси спасение от опасност за разлика от този, който не напусне рискованата ситуация. Във фразеологичната единица се прави препратка към ритуалната роля на белия и черния цвят в българската култура – черното е цвят на траура и смъртта, а бялото – на живота.

Бяла лъжа назовава т.нар. благородна лъжа – невярна информация, предназначена да защити нечий чувства. Лъжата е наречена „бяла“, защото намерението на говорещия е добро и притежава предпазващ характер.

Б) В китайския език:

不分皂白 bù fēn zào bái – букв. ‘не разграничавам черно от бяло’. Изразът се използва, за да се опише ситуация, в която човек е неспособен да изгради ясна преценка или да разграничи доброто от злото, правилното от неправилното.

白日做梦 bái rì zuò mèng – букв. ‘да сънуваш през деня’. Изразът подчертава склон към неосъществими мечти и фантазии.

白昼见鬼 bái zhòu jiàn guǐ – букв. ‘виждам призрак през деня’. Използва се за изразяване на нещо напълно невъзможно или абсурдно. Значението произлиза от китайското вярване, че нощта е времето, през което призраците имат досег до света на живите. Затова забелязването на дух през деня, докато е светло, се приема като нещо невъзможно. Денят се асоциира с белия цвят като символ на светлото и безопасното.

白璧无瑕 bái bì wēi xiá – букв. ‘безупречен с нефрит’. Използва се при описанието на човек с безупречна почтеност.

III. Фразеологични единици с компонент *червено*/红色 – *hóngsè*

А) В българския език:

Червен като рак – Изразът се използва, за да се опише момент на силен срам или гняв, а посредством червения цвят се акцентира върху емоционалното състояние на човека.

Червено стъкло правя на бяло – ‘пия вино’. Във фразеологичната единица е отразена културната свързаност на червения цвят с виното, използвано в ритуалната обредност.

Червенеет ми се гребенът – Употребява се, за да се изрази нечие благополучие и добро здраве.

Червена аспра загива ли – Устойчивият израз се употребява иронично, за да подчертае, че незначителното, това, което няма особена стойност, не загива.

Б) В китайския език:

红脸赤颈 *hóng liǎn chì jǐng* – букв. ‘червено лице и врат’. Използва се при описанието на човек, който е изключително развълнуван или ядосан. Фразеологичната единица може да се използва с положително значение, тъй като описва силна емоционалност.

仇人想见，外眼红 *chóu rén xiǎng jiàn, wài yǎn hóng* – букв. ‘когато видиш враг, очите ти светват от гняв’. Изразът се използва, за да се отразят бурните човешки чувства при наличието на конфликт като пристъпи на ненавист и омраза при директен контакт.

大红大紫 *dà hóng dà zǐ* – букв. ‘много червено, много лилаво’. В китайската култура червеният цвят символизира радост и просперитет, а лилавият – благородство и висок статус. Изразът се използва за описанието на хора, които внезапно стават известни или успешни в определена област.

红旗报捷 *hóng qí bào jié* – букв. ‘червеното знаме известява победа’. По време на династия Цин, при победа на армията в битка, добрата новина се съобщавала в столицата от пратеник с червено знаме. В наши дни словосъчетанието се използва в ролята на допълнение за известяване на радостна вест.

Съпоставката между фразеологизмите с хроматичен елемент дава възможност да се направят няколко съществени извода:

1. В българското народно творчество има ясно изразена опозиция между бялото и черното, представена чрез антиподите *познато* (*сигурно*) и *непознато* – белия и черния овен, както и *красиво* и *грозно* (т.нар. черно (негативно) и бяло (позитивно) излъчване на героя).

Идентична е опозицията на бялото и черното в китайската философия – *доброто и злото*, представени чрез светлата бяла енергия Ян и тъмната черна енергия Ин;

2. Белият цвят има двойко значение в китайската култура. От една страна, той е траурен цвят, но също така носи положителна семантика, което позволява да се направи паралел с конотацията на цвета в българската култура;

3. Необходимо е да бъдат споменати и приликите при възприемането на трите разглеждани цвята в българската и китайската култура:

- и в двете култури черното има отрицателна семантика;
- и в двете култури в определен исторически етап бялото присъства в погребалния ритуал, като символ на приемственост и мир;
- семантиката на червеното в двете култури е почти идентична – свързана с радост или силни емоции; червеният цвят може да символизира добри пожелания и качества – просперитет, радост, здраве, сила, както и лоши – гняв, срам, завист и ярост.
- и за двата народа съществуват данни, характеризиращи червеното като съществена част от сватбения ритуал.

Може да се обобщи, че цветовете в българската и китайската култура, респективно в двата езика несъмнено носят богата семантика. Те играят важна роля като част от традицията, творчеството и наследството на съответната нация. Чрез настоящата научна разработка искаме да акцентираме върху необходимостта от изучаване на устойчивите езикови единици с участието на хроматичен елемент, тъй като това е предпоставка за сближаването и по-задълбоченото разбиране на културите на две привидно крайно далечни нации.

БИБЛИОГРАФИЯ

Дечев/Dechev 2025: Дечев, З. Ризата и смъртта. // *Аз-буки*, 2025, кн. 67, 180 – 186. [Dechev, Z. Rizata i smartta. // *Az-buki*, 2025, kn. 67, 180–186.]

Зидарова/Zidarova 2009: Зидарова, В. *Лексикология на съвременния български език*. София: Контекст, 2009. [Zidarova, V. *Leksikologiya na savremenniya balgarski ezik*. Sofia: Kontekst, 2009.]

Иванова/Ivanova 1984: Иванова, Р. *Българската фолклорна сватба*. София: БАН, 1984. [Ivanova, R., *Balgarskata folklorna svatba*. Sofia: BAN, 1984.]

Миланова/Milanova 2024: Миланова, Е. *Лингвокултурологичен потенциал на митонимите в руския и китайския език*. Пловдив: Арена принт, 2024. [Milanova, E. *Lingvokulturologichen potentsial na mitonimite v ruskiya i kitayskiya ezik*. Plovdiv: Arena print, 2024.]

Петканова/Petkanova 1983: Петканова, Д. За цветовете в българската народна песен. 2. Белият и черният цвят. // *Български фолклор*, 1983, кн. 1, 3 – 18. [Petkanova, D. Za tsvetovete v balgarskata narodna pesen. 2. Beliyat i cherniyat tsvyat. // *Balgarski folklor*, 1983, kn. 1, 3–18.]

Ray/Рей 2025: Ray. S. *Understanding colour symbolism in China. Asian Absolute*, 2025. <<https://asianabsolute.co.uk/blog/understanding-colour-symbolism-in-china/>>, 29 септември 2025.

素问/Su Wen/Су Уън, http: 黄帝内经素问 [Huangdi neijing suwen] <<https://ctext.org/huangdi-neijing/suwen/zhs>> 29 септември 2025.

ИЗТОЧНИЦИ

Анкова-Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова/ Ankova-Nicheva, Spasova-Mihaylova, Cholakova 1974: Анкова-Ничева, К., С. Спасова-Михайлова, Кр. Чолакова. *Фразеологичен речник на българския език – том I – А – Н*. София: БАН, 1974. [Ankova-Nicheva, K., S. Spasova-Mihaylova, Kr. Cholakova. *Frazeologichen rechnik na balgarskiya ezik – tom I – A – N*. Sofia: BAN, 1974.]

Анкова-Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова/ Ankova-Nicheva, Spasova-Mihaylova, Cholakova 1975: Анкова-Ничева, К., С. Спасова-Михайлова, Кр. Чолакова. *Фразеологичен речник на българския език – том II – О – Я*. София: БАН, 1974. [Ankova-Nicheva, K., S. Spasova-Mihaylova, Kr. Cholakova. *Frazeologichen rechnik na balgarskiya ezik – tom II – O – YA*. Sofia: BAN, 1975.]

Baidu 百科/Baidu Baike/Байду Байкъ, http: 年兽. *Nian Shou*. <<https://baike.baidu.com/item/%E5%B9%B4%E5%85%BD/1558021?fromtitle=%E5%B9%B4&fromid=5455888>> 29 септември, 2025.

ЙЙ/УУ 1976: Й. Йовков. *Събрани съчинения в шест тома. Том 2*. София: Български писател, 1976. [Y. Yovkov. *Sabrani sachinenia v shest toma. Tom 2*. Sofia: Balgarski pisatel, 1976.]

Читанка/Chitanka (a), http: *Златното Момиче*. [Chitanka. *Zlatното momiche*.] <<https://Chitanka.Info/Text/2620-Zlatното-Momiche>> 29 септември 2025.

Читанка/Chitanka (b), http: *Тримата братя и златната ябълка*. [Chitanka. *Trimata bratya i zlatnata yabalka*.] <<https://chitanka.info/text/29388-trimata-bratja-i-zlatnata-jabylka>> 29 септември, 2025.

王玉/Wang Yu/Уан Ю 2012: 王玉. *新华成语词典*. 北京: 商务印书馆, 2012.